

PROTOCOL DYSLEXIE

ROC van Amsterdam - ROC Flevoland

Uitgave	: ROC van Amsterdam / ROC Flevoland
Auteur	: Steunpunt Studie & Handicap ROCvA / Matchpoint ROC Flevoland
Kenmerk	: Protocol Dyslexie v060912 DEF
Vastgesteld door de Raad van Bestuur op:	09-07-2012
Beschikbaar voor OR ROCvA op	: n.v.t.
Beschikbaar voor OR ROCF op	: n.v.t.
Beschikbaar voor GMR VOvA op	: n.v.t.

Inleiding

Wat is het Protocol Dyslexie?

In dit Protocol Dyslexie worden afspraken en maatregelen beschreven die nodig zijn om studenten met dyslexie te ondersteunen tijdens de opleiding en de examinering bij ROC van Amsterdam - ROC Flevoland.

Voor wie is het bestemd?

Dit Protocol Dyslexie is bestemd voor studenten, ouders, medewerkers en management. Het geldt voor het gehele ROC van Amsterdam - ROC Flevoland maar houdt ook rekening met eventuele verschillende omstandigheden bij de afzonderlijke colleges.

Om hoeveel studenten gaat het?

Het gaat om een aanzienlijke groep studenten van ROC van Amsterdam - ROC Flevoland, afhankelijk van de opleiding zo'n 10 tot 12 procent.

Dyslexiebeleid is veel omvattend

Dyslexiebeleid omvat meer dan afspraken over aangepaste examinering. Het gaat ook om aanpassingen in didactiek en in de lesorganisatie, of om wijzigingen bij de ondersteunende begeleiding en faciliteiten.

Dyslexiebeleid staat niet op zichzelf

Het dyslexiebeleid van ROC van Amsterdam - ROC Flevoland is onderdeel van het totale zorg- en ondersteuningsbeleid. Het sluit aan bij het taalbeleid, en de Wet op het Passend Onderwijs.

Landelijk Protocol Dyslexie Mbo

Het dyslexiebeleid ROC van Amsterdam - ROC Flevoland sluit aan bij het beleid dat beschreven wordt in het Protocol Dyslexie Mbo. Dit landelijke protocol is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs in het kader van het Masterplan Dyslexie en werd in maart 2010 gepubliceerd. Hieronder worden de procedures en voorzieningen beschreven voor ROC van Amsterdam - ROC Flevoland maar wordt steeds verwezen naar het landelijke Protocol Dyslexie Mbo. De volledige tekst is te downloaden via <http://cinop.brengtlerentotleven.nl>

Algemene informatie over dyslexie is te vinden in hoofdstuk 1 van het Protocol Dyslexie Mbo "*Dyslexie: definitie, kenmerken en gevolgen voor studenten in het mbo*".

In hoofdstuk 2, "*Passende zorg voor studenten met dyslexie in het mbo*", wordt het dyslexiebeleid geplaatst in de zorgstructuur van de instelling. Ook wordt de verbinding gelegd tussen taalbeleid en dyslexiebeleid. Het wettelijke kader wordt in hoofdstuk 2.4 beschreven: "*Wet en regelgeving binnen het mbo*".

Het Protocol Dyslexie ROC van Amsterdam - ROC Flevoland omvat twee hoofdstukken. Hieronder wordt eerst de procedure voor aangepaste examinering beschreven. Daarna worden de voorzieningen voor de student toegelicht.

1. Procedure aangepaste examinering

1.1. Het melden van dyslexie

ROC van Amsterdam - ROC Flevoland treft pas een voorziening als de student met dyslexie, formeel en tijdig kenbaar heeft gemaakt dat hij een begeleidingsbehoefte heeft. De student is dus te allen tijde zelf verantwoordelijk voor de (tijdige) melding.

Melding gebeurt voor nieuwe studenten die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring:

- door de student zelf op het aanmeldformulier bij inschrijving voor een opleiding
- tijdens de opleiding door de student of door zijn loopbaanbegeleider/studiecoach

De procedure is te vinden in het Handboek Examinering ROCvA/ROCF deel 2 Procedures.

Tijdens de intake en/of kennismakingsgesprekken met de student met dyslexie wordt zijn behoefte aan begeleiding en facilitering besproken.

1.2. De dyslexieverklaring

Om in aanmerking te komen voor aangepaste examinering dient de student een (kopie van zijn) dyslexieverklaring tijdens de intakeprocedure aan de opleiding te overleggen.

1.3. De eisen waaraan een dyslexieverklaring moet voldoen

De student van ROC van Amsterdam - ROC Flevoland kan voorzieningen krijgen bij het examen indien de dyslexieverklaring en de rapportage voldoen aan de volgende eisen:

- de verklaring en de rapportage zijn afgegeven door een erkend professional
- de verklaring voldoet aan de criteria van de Stichting Dyslexie Nederland

Voor aanpassingen van - onderdelen van - de toetsing en van het instellingsexamen volstaat een 'schoolinterne dyslexieverklaring', afgegeven op grond van onderzoek door de interne dyslexiespecialist van het LEC/Matchpoint.¹

1.4. Het vermoeden van dyslexie: doorverwijzing voor diagnostiek.

Het kan voorkomen dat er eerder geen signalen zijn geweest maar dat een student in het mbo toch problemen ondervindt die op dyslexie wijzen. Vermoedens van dyslexie kunnen ontstaan aan het begin van de studie, bijvoorbeeld na afname van de 'nulmeting'. Maar ook later in het traject, kan een student belemmering ondervinden door niet eerder gesignaleerde dyslexie.

De student kan dan worden doorverwezen door de opleiding naar het LEC/Matchpoint en wordt uitgenodigd voor een specialistische intake. Er wordt, indien nodig, een - screenings - onderzoek uitgevoerd door de dyslexiespecialist.

Naar aanleiding van de uitslagen van het onderzoek kan de student doorverwezen worden naar een extern deskundige voor de uiteindelijke diagnose en een mogelijke dyslexieverklaring. Dit externe onderzoek wordt niet door de school betaald. Wel kan de student gebruik maken van een overeenkomst met het IWAL² voor onderzoek en diagnose tegen een gereduceerd tarief.

1.5 Afwijzing of toekenning van verzoek om voorziening(en)

De student vraagt de aanpassingen voor het examen aan bij de Teamexamencommissie wanneer dit niet al bij de intake is geregeld³. Hij wordt daarin ondersteund door de loopbaanbegeleider/studiecoach.

¹ Op MBO College Airport is de specialistische begeleiding anders georganiseerd

² Het IWAL is een erkende instelling, gespecialiseerd in de diagnostiek en behandeling van dyslexie bij (jong-) volwassenen.
<http://www.iwal.nl>

³ Handboek Examinering ROCvA&ROCF Deel 1 Organisatie Titel 2 art 2.10. Van toepassing zijn:

Lid 1: De teamexamencommissie is verplicht mogelijkheden te bieden aan studenten met een handicap of een chronische ziekte tot examinering op een andere wijze, plaats of tijdstip aan het examen deel te nemen. De aangepaste examinering moet voldoen aan toets technische eisen zoals validiteit en betrouwbaarheid. Het niveau en de doelstelling van de aangepaste vorm van het examen mogen niet anders zijn dan de beoogde doelstellingen en het niveau van het oorspronkelijke examenonderdeel. Aangepaste examinering wordt per student schriftelijk vastgelegd, via een aanvulling op de onderwijsovereenkomst.

Lid 2: Een student met een handicap of chronische ziekte kan op basis van een verklaring van een ter zake deskundige in aanmerking komen voor een aangepaste wijze van examinering.

Lid 3: Een student die minder dan 6 jaar onderwijs heeft genoten in Nederland en van wie Nederlands niet de moedertaal is, komt in aanmerking voor aangepaste examinering (Lid 5 zie volgende pagina).

Bij vragen consulteert de opleiding het LEC/Matchpoint. De dyslexiespecialist van het LEC/Matchpoint brengt een advies uit aan de Teamexamencommissie. Na toekenning van de faciliteiten voor aangepaste examinering ontvangt de student een bevestigingsbrief of eventueel een afwijzingsbrief. Het proces is beschreven in het Handboek Examinering ROCvA Procedures.

Wanneer de opleidingsexamencommissie een verzoek om voorziening(en) afwijst, kan een student bezwaar maken. Ook deze procedure is beschreven in het Handboek Examinering 2 Procedures

2. De voorzieningen voor examinering, aanpassingen en begeleiding in het onderwijs

2.1. Voorwaarden waaraan voorzieningen moeten voldoen

De voorzieningen mogen de kwaliteit van het onderwijs – voor de student zelf of voor anderen – niet in gevaar brengen. De student moet in staat zijn en blijven om aan alle bij de opleiding behorende eindtermen te voldoen. Volgens de Wet Gelijke Behandeling op grond van Handicap of Chronische Ziekte (WGBH/CZ) moeten voorzieningen voldoen aan de redelijkheidstoets. Dit betekent dat de opleiding geen onevenredige financiële en/of organisatorische belasting hoeft te ondergaan.

2.2. Voorzieningen voor examinering

Voorzieningen zorgen ervoor dat studenten met dyslexie niet steeds op hun functiebeperking worden afgerekend, maar dat ze kunnen worden beoordeeld op hun prestaties. Een student heeft op grond van zijn beperking recht op aangepaste toetsing en examinering. Het gaat om *alle* door de school gebruikte toetsvormen, zoals kennis- en vaardigheidstoetsen, assessments en proeven van bekwaamheid. Ook voor de centraal ontwikkelde landelijke examens (COE) gelden de aanpassingen die aan de student door de Teamexamencommissie zijn toegekend, tenzij de landelijke wet- en regelgeving anders bepaalt⁴. De standaardvoorziening voor studenten met dyslexie in ROC van Amsterdam - ROC Flevoland is tijdsverlenging bij examens en toetsen. Als norm geldt 25% extra tijd. Daarnaast behoort een aangepaste beoordeling van spelling en formulering tot de standaardvoorzieningen.

Als gebleken is dat deze standaardvoorzieningen niet toereikend zijn, kan de student met de dyslexiespecialist de mogelijkheid voor extra voorzieningen en specifieke aanpassingen bespreken. Zie voor de procedure paragraaf 1.5 In Bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de mogelijke voorzieningen die aanvullend toegekend kunnen worden.

Vrijstellingen zijn mogelijk voor instellingsexamens en worden aangemerkt op het diploma.

2.3. Aanpassingen en begeleiding in het onderwijs

In hoofdstuk 6 van het Protocol Dyslexie mbo: *Begeleiding van studenten met dyslexie in het mbo*, staat een overzicht van de mogelijkheden voor het aanpassen van het onderwijs voor dyslectische studenten. Voor veel van de tips geldt dat niet alleen studenten met dyslexie ervan zullen profiteren. Aan de orde komen:

Competentiegericht leren en dyslexie, Algemene tips en maatregelen, Tips voor taalvaardigheid, Tips voor niet-talige vaardigheden, Moderne Vreemde Talen, Toetsing en Examinering en Beroepspraktijkvorming.

De begeleiding van studenten met dyslexie vindt plaats in de dagelijkse klassensituatie. Afhankelijk van de inrichting van de opleiding kan daarnaast een aantal onderdelen van de dyslexiebegeleiding worden uitgevoerd in speciale taalklassen, onder leiding van taalexperts, of door dyslexiecoaches, taalcoaches, pluscoaches en remedial teachers. De studenten voor wie deze begeleiding niet toereikend is, kunnen voor meer specialistische begeleiding worden verwezen naar de dyslexiespecialist van het LEC of Matchpoint.

Als leidraad voor de begeleiding van dyslectische studenten geldt de *'Drieslag Taal'* en het daarop gebaseerde, en het door de Raad van Bestuur van ROCvA vastgestelde *'Contourenplan Taal en Rekenen'*.

Alle aanpassingen en begeleidingstips zijn overzichtelijk samengebracht in de [Samenvatting van het Landelijke Protocol Dyslexie Mbo](#).

Lid 5 Als een student een aanpassing in de wijze van examinering verlangt, moet hij dat schriftelijk aanvragen als aanpassing niet eerder bij de inschrijving is geregeld. Op basis van de verwachting dat de student op het niveau waarvoor hij wordt opgeleid, naar inhoud en niveau kan functioneren zoals bedoeld in het kwalificatiedossier, wordt een oplossing gezocht in bijvoorbeeld een technische aanpassing van de examinering of examenduurverlenging.

2.4 Registratie.

De registratie van de faciliteiten en voorzieningen van de student verschilt per mbo college. De met de student afgesproken faciliteiten en voorzieningen (zie voor een overzicht bijlage 1) worden geregistreerd. Ze worden aangetekend op een faciliteitenkaart die aan de student wordt verstrekt of de faciliteiten worden geregistreerd op een registratielijst die voor alle medewerkers in te zien is. De faciliteiten zijn bekend bij het opleidingsteam.

2.5 Geldigheidsduur van de voorzieningen

Het besluit over de toewijzing van de voorzieningen is tijdens de gehele opleiding van de student geldig. Indien blijkt dat de student tijdens de opleiding meer of andere aanpassingen nodig heeft, kan er opnieuw een gesprek plaats vinden en eventueel aanvullend onderzoek gedaan te worden door de dyslexiespecialist van het LEC/Matchpoint.

2.6. Wat er van de student verwacht wordt

Van de student met dyslexie wordt eigen initiatief verwacht in het kenbaar maken van de beperking en de belemmeringen die hij ondervindt. De student heeft recht op ondersteuning en begeleiding maar heeft zelf de verantwoordelijkheid voor zijn leerproces. Daarnaast wordt verwacht dat hij de met hem afgesproken begeleiding aanvaardt.

3. Inwerkingtreding

Dit protocol treedt in werking per 01-04-2012.

BIJLAGE 1

Overzicht faciliteiten en voorzieningen voor studenten met dyslexie:

- bij toetsen en examens **(a)** en
- tijdens lessen en beroepspraktijkvorming **(b)**

a. Faciliteiten en voorzieningen bij toetsen en examens:

tijd/ruimte

- toetstijdverlenging (25%)
- aangepaste examenlocatie (apart, rustige ruimte)
- aangepast examenmoment (minder toetsen op een dag)

toetswijze

- evt. mondeling toetsen
- evt. mondeling herkansen
- mondeling toetsen
- mondeling herkansen
- aangepaste lettergrootte
- aangepast lettertype
- evt. aangepaste lettergrootte
- evt. aangepast lettertype
- aangepaste papierkleur bij toetsen
- voorleesondersteuning bij toetsen
- extra mondelinge instructie
- toets maken op de computer
- toets maken op de laptop
- toetsen maken op papier

beoordeling

- aangepaste beoordeling van spelling en formulering

gebruik hulpmiddelen

- gebruik ondersteunende software toegestaan (tekst-naar-spraak en/of schrijfondersteuning)
- gebruik spellingcontrole toegestaan (m.u.v. spellingtoetsen)
- gebruik rekenmachine toegestaan
- gebruik rekenliniaal toegestaan
- gebruik laptop toegestaan
- gebruik computer toegestaan
- gebruik daisyspeler toegestaan
- gebruik woordenboek toegestaan
- gebruik steunkaarten in overleg
- gebruik koptelefoon toegestaan bij luistertoetsen
- gebruik leesraam toegestaan
- gebruik kladpapier toegestaan

overig

- geen onverwachte toetsen
- geen onverwachte leesbeurten
- niet op het bord laten schrijven
- bij luistertoets voorbereiding toegestaan (lezen tekst)
- lezen en luisteren niet tegelijk aanbieden
- muziek tijdens toetsen toegestaan
- evt. alternatieve opdrachten

b. Faciliteiten en voorzieningen tijdens lessen en beroepspraktijkvorming

tijd/ruimte

- studeren/werken in een aparte, rustige ruimte
- extra tijd/ruimere deadline voor het inleveren van geschreven opdrachten
- vermindering van het aantal opdrachten

gebruik hulpmiddelen

- gebruik ondersteunende software (tekst-naar-spraak en/of schrijfondersteuning)
- gebruik spellingcontrole
- gebruik rekenmachine
- gebruik rekenliniaal
- gebruik laptop
- gebruik computer
- gebruik daisyspeler
- gebruik woordenboek
- gebruik steunkaarten
- gebruik koptelefoon
- gebruik leesraam
- gebruik kladpapier

overig

- geen onverwachte leesbeurten
- niet op het bord laten schrijven
- muziek tijdens de les
- evt. alternatieve opdrachten
- evt. alternatieve presentatievorm
- extra instructie (aansluitend bij de manier van leren van de dyslectische student)
- gebruik van vooraf ter beschikking gestelde hand-outs, sheets van colleges, aantekeningen van docenten etc.
- overige voorzieningen/aanpassingen, afhankelijk van de specifieke arbeidsomstandigheden
- aangepaste lettergrootte
- aangepast lettertype
- evt. aangepaste lettergrootte
- evt. aangepast lettertype